

לוי אשכול ז"ל:

צניעות, סבר פנים - והרבה אהבה

עשר שנים לפטירתו

— מאת בועז אפלבוים —

"...בנואך למעלה, בעלותך אל שערי האוו
מתוך הלילה, יעמדו ויביטו בך כל גדולי העם
בפלא, כי לא היה עוד מלך או ראש ממשלה או
נשיא אחד, אשר צבאו היה כליכך חזק ועמו כליכך
מלוכד, ואשר עשה זאת בצניעות כזאת, בסבר-פנים
ובענווה, ובכליכך הרבה אהבה."
(חיים חפר, "לוי בךדבורה")

משמאל:
ראש-הממשלה
לשעבר,
לוי אשכול
ז"ל.

למטה:
אשכול
עם נשיא
ארה"ב,
לינדון ג'ונסון

מיכחנו העליון של מנהיג הוא כי
יכולתו להשאיר אחריו את מחנהו שלם
ומצליח ולא מרוסק ואובד-דרך. מנהיג
הזוכה באהבת עמו, הזוכה בלכתו,
זכאי, עפ"י כל קריטריון היסטורי לשי
פון נצה בפנתאון הלאומי.

בעשייתו לקוממיות ישראל, כבש
לוי אשכול ז"ל, בדיו, את מקומו בדברי
ימינו החדשים. אולם חובתנו, כממ
שיכי דרכו, לדאוג לכך, שלא רק פעלו
ומחשבתו, כייאם גם קלסתר-דמותו
היו לנחלה חיה לדורות.

היה משהו מופלא בעצם מהותו
של דור המייסדים, אשר הפגיש לרא-
שונה את המאויים הציוניים עם ארץ
ההבטחה. אחד ממכונני ההתרחשות
הפוריה הזאת היה לוי אשכול. שכל
הדרך הארוכה, התלולה, המוליכה את
המדינה מטרום ומראשית ועד לפני
עשר שנים — לא תסופר בלעדיו.

ארבע היו התחנות העיקריות,
האזוניבסיטאות שלי, כפי שכינן
אשכול בעצמו. שבהן עמקו שורשיו,
ואשר עיצבו את השלבים היסודיים
בהתפתחות אישיותו ותרבותו.

הראשונה — נחלת-בית בסביבות
זייב, באוראטובו שבאוקראינה. כהלצת
אשכול: "...לא הרוק מבובריק, בי
מתצית הדרך שבין יהופץ לכתרי-
לבקה..." מקום, שם ספג אליהו את
זכמת-העם, את מורשתו ותקותו, ואת
סיסופו, את אימרותיהם של רבנים,
משוררים וליצנים — שומרי-האוצר
של עם נאבק. השראה זו, היא שר
ליוותה אותו בכל דרכי חייו המפות
לים, והאירה לו באורה המיוחד, כל
הימים. הוא לא חי רק את העם, אלא
שהעם הזה חי בקרבו.

גם בתרחיקו לנדוד הלאה מהווי
עירתו, מסדרי-חייה וממושגי המצי
אות שלה, בשיחותיו עם הציבור או

תורת המדינה — שבכלי-זיינה הסתייף,
ואף לא תורת הכלכלה, שברויה חיפש
לוי אשכול מזור למצוקות החומר
שלנו. כי אם תורת ההתיישבות שילוני-
תה בשאון מאבקי הציבוריים. בתקות
מרוכות ובחרדה עצומה, לא פחות.

כאן התגבשו שיקול-דעתו ותכמתו
המאוונת. הנחלנות היא שילוב של
תנופה ובנייה, עם התמדה וכיבוש.
הנרכשת בנחת ובאסיות, והיא שר
שיוותה לכל דרך מחשבתו המדינית
והציונית קצב, שלא היה מצוי כלל
בחוג ובקרב סביבתו. דרכי ההתייש-
בות הן דרכי נועם, מתינות ומאזני-
פלט; אין נרגר אחד של יש ואין
קורטוב של ממש, שאינם מצטרפים
לחשבון, כאן חובה ראשונה הן הסבי-
נות והשקידה הרצופה; ואף האופי-
לימיים הנעלה ביותר, מוכרח להיות
מלווה בביקורת חמורה של כל הישג,
ובהינרות מכל אשלייה מסעה. שאינה
אלא פרי של רצון אוניקטיבי. כדבריו
של אשכול, בהסבירו פעם מהו מצב
אוצרות-הטבע של ישראל: "דרכי
ציון א ב ל ו ת — התקלאות שלנו
מפותחת, א ב ל מתקרבת למיצוי;
יש נחושת באדמתנו, א ב ל היא רד
בצת עמוק מדי ואיכותה פגומה; יש
לנו סוספטים א ב ל שעור הורחן
בהם מועט; יש אצלנו ברזל, א ב ל

בשעת משאו עם מנהיגי עולם הבהיקה
לו מורשת בית-אבי.

תחנתו השניה היתה פגישתו עם
עולם המהפכה שבחוג — המהפכה
הרוסית הראשונה — בית היוצר של
המפלגות הפוליטיות בארץ, על מחברי
מצעיהן ומנסחי החלטותיהן. כאן רכש
לוי אשכול את תכונת הפילפול ותאוות
השית השבון, שריתק אליו את שומעיו
וחבריו.

הסוציאליזם הציוני היה אליבא
ד'אשכול, צירוף ההגשמה האישית של
צווי המאבק הציוני, עם האחריות הר
מוסרית של היחיד לחברה, שבה הוא
חי. רק האתגר של "בניית חברה שכל
אחד יוכל לתרום בה את חלקו; כל
יהודי יתגאה בה וכל אדם ירצה להש-
תידך אליה", כדבריו, עשוי לגשר על
הפעור שבין המעשה הציוני לבין האדם
העובד, הנקרא לעשותו..."

תחנה שלישית היא תחנת הקרקע.
תורתו המקצועית היתה לארדוקא

היבחרו לראשות הממשלה, מנפתולי
העם הזה המשביע צער את מנהיגיו,
מאו ומתמיד, גם אם אין להתפאר, כי
לא נתקל בהתנגדויות, הרי יש לציין,
שעליאף כל היריבויות, לא סר קסם
אישיותו מעל המחנה המגוון אשר
סביבו, עממיותו ונאמנותו, ולבביותו
הקורנת, הנחילו לו את האפשרות
הנדירה לאחד אימה שבעמס-ליבה
אינה רוצה בכלל להתאחד.

בשתיים השכיל לוי אשכול במא-
מצי האחדות: בסובלנותו הדמוקרא-
טית ובאנושיותו הנבונה.

העלאת עצמותו של זאב דבור-
טינסקי והערכת התקרבה של המח-
רות הפורשות, בהשוואת הזכויות
של נפגעייתן לאלה של התגנה וצה"ל
— היו תמרורה המפנה שחולל אשכול
בחיים הפוליטיים. גישה חדשה ננקטה
בארץ — סובלנות לדעות הולת, ר
הכרת ההכרח הציוני בעשייה משר-
תפת, למרות כל הברלי הדעות והרר-
גשות שאין מהם מנוס.

חמימותו ולבביותו הופעתו, כלפי
פנים וכלפי חוץ — תרמו להרמת
קרון האדם, לכיבוד ערכו, צניעות ר
פשטות היו נסוכות בכל הליכותיו,
ללא שמץ של התרברבות היורה, ללא
נטל של התחכמות מתימרת, לא היתה
הופעה פומבית אחת, לא היתה משר-
רה סימפטית וזורעת הטור, המוזה
משהו היתה ידיותו ועדינותו בדור
זה של ניכור וזרות, מה נאצלת היתה
חיבתו ליוסף שפרינצק, מה רבה היתה
השתאותו לברל כצנלסון; מה גדולה
היתה חרדתו ליחסיו עם דוד בן-גוריון,
ומה רב היה אמונו בעשייתו של פנחס
ספיר.

וכך ניסה לוי אשכול לשרטט את
דמותו שלו: "...כאשר קראתי את
הזרבה היווני" של ניקוס קונצאקיס,
הרהרתי לעצמי: אני כמדהו, מזכיר
אותו; ומעניין — גם לי אין אצבע..."

במידה זעומה, ויש גם נפט, א ב ל
רק במשורה."

המטלה שנאכפה על שכמם של לוי
אשכול ובני-דורו, היתה ליצור יש
מחדש מן היש ההסטורי, התאהבות
בקרקע, במים ובהתיישבות — היתה
לאשכול מקור של ברכה בשליחותו
הציונית, היא שהביאה אותו לשוות
לפעולתו החברתית-מדינית את שיטת
הבדיקה, השקילה והחיסכון, תוך חשיי-
פה וזירוז של התהליכים האורגניים
הפנימיים. בסבלנות אי-קץ חיבר קו
לקו, ודונם לדונם ומשק למשק, ולב
אל לב, וחבר אל חבר — עד אשר
הבשיל המצב ו"ישועה גדולה גמלה".

מה פלא, כי כה רבת-מכאובים היתה
דרכו בקרב העם והתנועה. הרי שונה
היתה כל האמונה הזאת וכל השיטה,
הזאת מהלוד-ירוחם של בני סביבתו,
שהיו "חומדים את הישועה" מתוך
קוצר-רוח, הוא ראה בהם, אמונים עליו
בהילות". והם לא יכלו כלל להתרגל
למה שכינו, כ"מיי-השילוח ההולכים
לאש". כמה קיתונות של מרורים נשר
פכו עליו בשל אייכותם של בני
לוייתו להסתגל אל "פאטוס המתינות"
שהוא דרש, כאשר טען בפניו אחד
משרו הבכירים, איש צבא חקלאי
לשעבר, כי בברירה בין הליכה אסית
בנעלי-בית לבין רוצה ברגליים יחפות,
הוא מעדיף את הריצה היחפה, השיב
לו אשכול: "ומה בעניין נעלי
עבודה ז"

כל סגולות שלוש התחנות עמקו
ורחבו והיו לברכה של ממש, מאז
התחברו כולן אל התחנה הרביעית והי-
עיקרית — המשתרעת על-פני תקופת
חייו האחרונה, ואשר ממנה באו לו
נצחונותיו וכיבושיו: תחנת המנהיגות
הלאומית.
כמה מרות שבע לוי אשכול, מאז